

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNO MINISTARSTVO ZDRAVSTVA

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERAL MINISTRY OF HEALTH

PREDNACRT

**ZAKON
O ZAŠTITI PRAVA, OBAVEZAMA I ODGOVORNOSTIMA
PACIJENATA**

Sarajevo, augusta 2009. godine

ZAKON O ZAŠTITI PRAVA, OBAVEZAMA I ODGOVORNOSTIMA PACIJENATA

I OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim se Zakonom određuju prava, obaveze i odgovornosti pacijenata prilikom korištenja zdravstvene zaštite, način korištenja tih prava, način zaštite i unapređenja tih prava.

Na prava, obaveze i odgovornosti iz stava 1. ovog člana shodno se primjenjuju propisi o zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Pacijentom, u smislu ovoga Zakona, smatra se svako lice, bolesno ili zdravo, koje zatraži ili kojem se pruža određena mjera ili usluga u cilju očuvanja i unapređenja zdravlja, sprječavanja bolesti, liječenja ili zdravstvene njege i rehabilitacije.

Član 2.

Svrha ovog zakona je da se pacijentima u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacija) omogući jednaka, primjerena, kvalitetna i sigurna zdravstvena zaštita koja se zasniva na partnerskom odnosu pacijenata i davalaca zdravstvenih usluga.

Partnerski odnos iz stava 1. ovog člana zasniva se na uzajamnom povjerenju i poštivanju između pacijenta i davaoca zdravstvenih usluga, na svim nivoima zdravstvene zaštite, te pravima, obavezama i odgovornostima partnera u ovom odnosu.

Član 3.

Zabranjuje se svaki vid diskriminacije na osnovu rase, boje kože, spola, spolne orijentacije, genetskog nasljeđa, jezika, religije ili vjerovanja, političkih i drugih uvjerenja, nacionalnog i socijalnog porijekla, prilikom obavljanja radnji na osnovu ovog zakona i propisa donijetih na osnovu ovog zakona.

Član 4.

Gramatički izrazi u ovom zakonu upotrebljeni su u jednom rodu i podrazumijevaju uključivanje muškog i ženskog roda.

II NAČELA

Član 5.

Pri korištenju zdravstvene zaštite, u skladu sa ovim zakonom, poštuju se naročito sljedeća načela:

1. poštivanje ličnosti pacijenta kao ljudskog bića i poštivanje njegovih moralnih i kulturnih vrijednosti, te vjerskih i filozofskih i drugih ličnih ubjeđenja;
2. poštivanje fizičkog i mentalnog integriteta i lične sigurnosti pacijenta;
3. pravo pacijenta na takvu zaštitu zdravlja koja se može priuštiti odgovarajućim mjerama za prevenciju bolesti i zdravstvenu zaštitu, te *na* mogućnost da dosegne najveći nivo zdravlja koji se može postići;
4. poštivanje prava pacijenta na samostalnost pri odlučivanju u liječenju;

5. poštivanje pacijentove ličnosti, privatnosti i dostojanstva tako da niko nije socijalno obilježen radi svoga zdravstvenog stanja i uzroka tog stanja, posljedica te okolnosti ili zdravstvene zaštite koja je bila radi toga poduzeta.

III PRAVA PACIJENATA

Član 6.

Polazeći od Deklaracije o pravima pacijenata ovim zakonom se svakom pacijentu garantuju prava:

- na dostupnost zdravstvene zaštite, u granicama materijalnih mogućnosti sistema zdravstvene zaštite,
- na sve vrste informacija nezavisno od stanja zdravlja, zdravstvene zaštite i načina kako je koristi, kao i na sve informacije koje su na osnovu naučnih istraživanja i tehnoloških inovacija dostupne,
- da od nadležnog zdravstvenog radnika blagovremeno dobije obavještenje koje mu je potrebno kako bi donio odluku da pristane ili ne pristane na predloženu medicinsku mjeru i pravo na učestvovanje u postupku liječenja,
- na slobodan izbor doktora medicine, odnosno doktora stomatologije, u skladu sa teritorijalnom organizacijom zdravstvene zaštite, odnosno slobodan izbor predloženih medicinskih procedura, u skladu sa zakonom, na osnovu odgovarajućih informacija o mogućim rizicima i posljedicama po zdravlje pacijenta,
- na samoodlučivanje i pristanak,
- na povjerljivost svih ličnih informacija koje je saopštio nadležnom zdravstvenom radniku, uključujući i one koje se odnose na njegovo stanje zdravlja i potencijalne dijagnostičke i terapijske procedure,
- na lično dostojanstvo i privatnost,
- na sprječavanje i olakšavanje patnji i bola,
- na poštovanje pacijentovog vremena,
- na uvid u medicinsku dokumentaciju,
- na tajnost podataka koji se odnose na stanje njegovog zdravlja,
- na samovoljno napuštanje zdravstvene ustanove,
- pacijenta nad kojim se vrši medicinsko istraživanje, naučno istraživanje, što uključuje i pravo na odbijanje ovih istraživanja ili bilo kog drugog pregleda ili medicinskog tretmana bez saglasnosti pacijenta,
- na preventivne mjere i informisanje o očuvanju zdravlja,
- na prigovor u slučaju da nije zadovoljan pruženom zdravstvenom uslugom, odnosno postupkom zdravstvenog ili drugog radnika zdravstvene ustanove ili privatne prakse,
- na naknadu štete,
- na prehranu u skladu sa svojim svjetonazorom,
- na obavljanje vjerskih obreda za vrijeme boravka u stacionarnoj zdravstvenoj ustanovi.

Prava iz stava 1. ovog člana pacijent ostvaruje na osnovu savremene medicinske doktrine, stručnih standarda i normi, te u skladu sa mogućnostima zdravstvenog sistema u Federaciji i uz uslov da prethodno ispunjava svoje obaveze i odgovornosti utvrđene ovim zakonom.

Pravo na dostupnost zdravstvene zaštite

Član 7.

Svaki pacijent ima pravo na dostupnu zdravstvenu zaštitu u skladu sa zdravstvenim stanjem i ličnim potrebama, a 4 granicama materijalnih mogućnosti sistema zdravstvene zaštite.

U postupku ostvarivanja zdravstvene zaštite pacijent ima pravo na jednak pristup zdravstvenoj zaštiti bez diskriminacija navedenih u članu 3. ovog zakona i bez diskriminacija u odnosu na mjesto stanovanja, vrstu oboljenja ili vrijeme pristupa zdravstvenoj ustanovi.

Pravo na informacije

Član 8.

Svaki pacijent ima pravo na sve vrste informacija koje se odnose na zdravstvene usluge u zdravstvenoj ustanovi, njezinu organizaciju, funkcije, osoblje i različite kliničke procedure i operativne politike, nezavisno od stanja zdravlja, zdravstvene zaštite i načina kako informacije pacijent koristi, kao i na sve informacije koje su na osnovu naučnih istraživanja i tehnoloških inovacija dostupne.

Član 9.

Informacije iz člana 8. ovog zakona mogu biti saopštene pacijentu usmeno ili pismeno, na razumljivom jeziku za pacijenta i sa dužnim poštovanjem, a ako je u pitanju strani državljanin na njegovom maternjem jeziku ili uz prisustvo ovlaštenog prevodioca.

Razumljivi rječnik iz stava 1. ovog člana podrazumijeva davanje informacija koje su prilagođene edukaciji, psihičkom i emocionalnom stanju lica kojem se daje savjet odnosno informacija.

Informacije iz stava 1. ovog člana, koje su zdravstvene ustanove i zdravstveni radnici dužni osigurati pacijentima obuhvataju:

- iscrpan vodič za pacijente o zdravstvenoj ustanovi i kućnom redu sa svim kontakt telefonima,
- informacije o promociji zdravlja i prevenciji bolesti,
- informacije o imenu i prezimenu, stručnom nazivu, naučnom nazivu, ako ga posjeduju, zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika koji učestvuju u liječenju pacijenta i koje moraju biti vidno istaknute u ordinaciji, ambulanti ili na drugom mjestu, gdje se pruža zdravstvena zaštita, kao i na vidnom mjestu na radnoj odjeći zdravstvenog radnika i zdravstvenog saradnika, te pravo da mu se isti lično predstave prije otpočinjanja postupka liječenja,
- informacije o organizacijskim aspektima njegovog liječenja, načinu zakazivanja pregleda, dijagnostičkih i terapijskih procedura i jasno objašnjenje u slučaju odgađanja ili odustajanja od medicinske mjere,
- informacije o listi čekanja, načinu formiranja liste čekanja, vremenu čekanja,
- informacije o razlozima za zamjenu zdravstvenog radnika i/ ili zdravstvenog saradnika u postupku liječenja,
- informacije o razlozima za premještanje pacijenta u drugu organizacijsku jedinicu ustanove ili u drugu zdravstvenu ustanovu,
- informacije o načinu plaćanja zdravstvene usluge, što uključuje i obrazloženje liste sa obračunom, specifikaciju urađenih zdravstvenih usluga, upotrebljenih lijekova i medicinskih sredstava, -informacije pri otpustu iz bolnice ili druge stacionarne zdravstvene ustanove što uključuje čpusno pismo sa dijagnozom,

opisom načina liječenja i zdravstvene njege, te uputama za daljnje liječenje, uključujući potrebe lijekova i/ili medicinskih sredstava, -informacije o načinu izražavanja prigovora na postupanje zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika u odnosu na sigurnost i kvalitet zdravstvene usluge,

- izvinjenje ako je došlo do neželjenog događaja sa ili bez štete po pacijenta,
- informacije o provođenju nastave i kliničkih istraživanja i opcijama da se prihvati ili odbije učešće u nastavi i istraživanjima, -informacije o anketiranju pacijenata u vezi s njihovim zadovoljstvom zdravstvenim uslugama i o drugim mjerama u okviru sistema poboljšanja kvaliteta u zdravstvenoj ustanovi,
- informacije o poštivanju prava pacijenata.

Pravo na obavještenje i na učestvovanje u postupku liječenja

Član 10.

Radi osiguranja prava na samostalno odlučivanje o liječenju i prava na učestvovanje u postupku liječenja, pacijent ima pravo da od nadležnog zdravstvenog radnika blagovremeno dobije obavještenja koja su mu potrebna kako bi donio odluku da pristane ili ne pristane na predloženu medicinsku mjeru.

Obavješćavanje pacijenta treba da je dovoljno iscrpno, tačno i blagovremeno.

Obuhvatnost i iscrpnost obavješćavanja cijeni se u svakom posebnom slučaju prema mogućnosti da pacijent zdravstvenom radniku može postavljati pitanja nakon ili u toku obavješćavanja i na njih dobivati njemu razumljive odgovore.

Tačnost obavješćavanja zasniva se na spoznatim medicinskim i drugim činjenicama tokom pregleda i liječenja pacijenta.

Blagovremenost obavješćenja definiše se kao obavješćavanje pacijenta o ključnim kliničkim nalazima i predloženim medicinskim mjerama, ostavljajući pacijentu najmanje 24 sata da može razmisliti o svojoj odluci, izuzev u hitnim slučajevima.

Član 11.

Obavješćenje iz člana 10. ovog zakona treba da obuhvati:

- 1) dijagnozu i prognozu bolesti;
- 2) kratak opis, cilj i korist od predložene medicinske mjere, njezin termin izvođenja;
- 3) vrstu i vjerovatnoću mogućih rizika, bolne i druge sporedne ili trajne posljedice;
- 4) za operativne i druge medicinske zahvate povezane sa većim rizikom ili većim opterećenjem, pacijentu se daju usmena i pisana objašnjenja na razumljiv način, i to liječnik koji će obaviti zahvat, a ako to nije moguće drugi liječnik koji je osposobljen za taj zahvat;
- 5) moguće promjene pacijentovog stanja poslije preduzimanja predložene medicinske mjere, kao i moguće nužne promjene u načinu života pacijenta;
- 6) alternativne metode liječenja sa opisom koristi i rizika svake od alternativnih metoda;
- 7) dejstvo lijekova i moguće nuspojave tog dejstva;
- 8) daljem toku pružanja zdravstvene zaštite koji uključuje druge medicinske mjere i ostalim uslugama koje su na raspolaganju pacijentu, a ne pripadaju isključivo medicinskim mjerama;
- 9) pravo na odlučivanje o preporučenoj medicinskoj mjeri;

10)pravima iz zdravstvenog osiguranja i postupcima za ostvarivanje tih prava.

Obavještenje iz stava 1. ovog člana nadležni zdravstveni radnik dužan je dati i bez pacijentovog traženja, nakon upoznavanja pacijenta s njegovim pravom na odbijanje primanja obavještenja.

Izuzetno od stava 2. ovog člana, pacijentu se mogu prešutjeti podaci o njegovom zdravstvenom stanju, ako doktor ocijeni da bi s obzirom na okolnosti takva obavijest prouzrokovala ozbiljnu štetu po zdravlje, pacijenta.

Obavještenje daje nadležni zdravstveni radnik na rječniku razumljivom za pacijenta.

Razumljivi rječnik iz stava 4. ovog člana podrazumijeva davanje obavještenja koja su prilagođena edukaciji, psihičkom i emocionalnom stanju lica kojem se daje obavještenje.

Ako pacijent ne poznaje jezik koji je u službenoj upotrebi na području zdravstvene ustanove, mora mu se osigurati prevodilac u skladu sa propisima o službenoj upotrebi jezika i pisma.

Pacijent sa invaliditetom ima pravo dobiti obavijesti u njima pristupačnom obliku.

U medicinsku dokumentaciju nadležni zdravstveni radnik unosi podatak da je pacijentu, odnosno članu porodice dao obavještenje o podacima iz stava 1. ovog člana ili razloge za prešućivanje obavijesti iz stava 3. ovog člana.

Član 12.

Pacijent koji je sposoban za rasuđivanje, ima pravo pisanom i potpisanom izjavom odbiti prijem obavještenja o prirodi svoga zdravstvenoga stanja i očekivanom ishodu predloženih i/ili poduzetih medicinskih postupaka i mjera.

Izjava iz stava 1. ovog člana ostaje pohranjena u medicinskoj dokumentaciji pacijenta.

Član 13.

Izuzetno od člana 12. ovog zakona, pacijent koji je sposoban za rasuđivanje ne može se odreći prava na obaviještenost u slučajevima u kojima mora biti svjestan prirode svoje bolesti, ukoliko bi njegova neobaviještenost ugrozila život i zdravlje drugih ljudi.

Pacijent iz stava 1. ovog člana ima pravo u pisanom obliku ili na bilo koji drugi vjerodostojan način odrediti lice koje će umjesto njega biti obaviješteno.

Pacijent ima pravo biti obaviješten čak i u slučajevima kad njegov pristanak nije uslov započinjanja terapije (u hitnim slučajevima).

Pravo na slobodan izbor

Član 14.

Svaki pacijent ima pravo na slobodan izbor doktora medicine, odnosno doktora stomatologije u skladu sa teritorijalnom organizacijom zdravstvene zaštite.

Izuzetno od stava 1. ovog člana, doktor medicine, odnosno doktor stomatologije kojeg pacijent izabere, može pod uslovom da nije u pitanju hitna medicinska pomoć, pacijentov izbor odbiti samo u posebnim slučajevima, i to u slučaju kada bi liječenje imalo manje uspjeha ili bi bilo nemoguće, kada izbor nije u skladu sa zakonom, te u slučaju gubljenja povjerenja između doktora medicine, odnosno doktora stomatologije i pacijenta, pri čemu je obavezan obrazložiti razlog ovog odbijanja i o istom informisati

i direktora zdravstvene ustanove odnosno nosioca odobrenja za privatnu praksu kod kojeg je uposlen.

Svaki pacijent ima pravo na slobodan izbor predloženih medicinskih postupaka i mjera, u skladu sa zakonom, na osnovu odgovarajućih obavijesti o mogućim rizicima i posljedicama po zdravlje pacijenta.

Pravo na samoodlučivanje i pristanak

Član 15.

Pacijent ima pravo da slobodno odlučuje o svemu što se tiče njegovog života i zdravlja, osim u slučajevima kada to direktno ugrožava njegov život i njegovo zdravlje.

Bez pristanka pacijenta ne smije se, po pravilu, nad njim preduzeti nikakva medicinska mjera.

Medicinska mjera protivno volji pacijenta, odnosno staratelja ili zakonskog zastupnika poslovno nesposobnog pacijenta, može se preduzeti samo u izuzetnim slučajevima koji su utvrđeni zakonom i koji su u skladu sa liječničkom etikom.

Pacijent daje pristanak na predloženu određenu medicinsku mjeru izričito (usmeno ili pismeno).

Izuzetno od stava 4. ovog člana, pristanak može biti dat i za više medicinskih usluga, ako predstavljaju funkcionalnu cjelinu u okviru postupka liječenja.

Pristanak kome nije prethodilo potrebno obavještenje u skladu sa članom 11. ovog zakona ne obavezuje, a nadležni zdravstveni radnik koji preduzme medicinsku mjeru u tom slučaju snosi rizik za štetne posljedice.

Pristanak na predloženu medicinsku mjeru pacijent može usmeno opozvati sve dok ne započne njeno izvođenje, pod uslovima propisanim ovim zakonom.

Pacijent ima pravo da odredi lice koje će u njegovo ime dati pristanak, odnosno koje će biti obaviješteno umjesto pacijenta o preduzimanju medicinskih mjera, u slučaju da pacijent postane nesposoban da donese odluku o pristanku.

Član 16.

Pacijent ima pravo da predloženu medicinsku mjeru odbije, izuzev u slučaju kada se njome spašava ili održava njegov život ili bi se nepoduzimanjem iste ugrozio život ili zdravlje drugih ljudi.

Nadležni zdravstveni radnik dužan je da pacijentu ukaže na posljedice njegove odluke o odbijanju predložene medicinske mjere i da o tome od pacijenta zatraži pismenu izjavu koja se mora čuvati u medicinskoj dokumentaciji o liječenju, a ako pacijent odbije davanje pismene izjave, o tome će se sačiniti službena zabilješka.

U medicinsku dokumentaciju nadležni zdravstveni radnik upisuje podatak o pristanku pacijenta na predloženu medicinsku mjeru, kao i o odbijanju te mjere.

Pacijent u svako doba može povući svoju izjavu o odbijanju medicinske mjere, ne trpeći pritom ograničenja svojih prava.

Obrazac saglasnosti odnosno pristanka pacijenta na predloženu medicinsku mjeru, te obrazac izjave o odbijanju pojedine medicinske mjere pravilnikom propisuje federalni ministar zdravstva (u daljnjem tekstu: ministar).

Član 17.

Nad pacijentom koji je bez svijesti ili iz drugih razloga nije u stanju da saopšti svoj pristanak, hitna medicinska mjera može se preduzeti i bez njegove saglasnosti odnosno saglasnosti staratelja ili zakonskog zastupnika, ukoliko bi nepoduzimanje takve mjere dodatno ugrozilo ili oštetilo zdravlje pacijenta.

Hitna medicinska mjera iz stava 1. ovog člana može se provoditi i bez pristanka zakonskog zastupnika ili staratelja pacijenta, ali samo dok traje opasnost po zdravlje i život pacijenta*.

Ako je pacijent bez svijesti ili iz drugih razloga nije u stanju da saopšti svoj pristanak, a zakonski zastupnik ili staratelj nije dostupan, hitna medicinska mjera nad njim u zdravstvenoj ustanovi može se preduzeti na osnovu konzilijarnog nalaza.

Postupak i način rada liječničkog konzilija titvrđuje se pravilnikom ministra.

Član 18.

Ako se tokom invanzivnog zahvata pojavi potreba za proširenjem zahvata koji se nije mogao pretpostaviti, u nedostatku pacijentovog pristanka odnosno pristanka zakonskog zastupnika ili staratelja za obavljanje tog proširenja, u smislu stava 3. člana 17. ovog zakona, zahvat se može obaviti:

- ako to zahtjeva hitnost stanja,
- ako bi njegovo neobavljanje na pacijentu stavilo nesrazmjerno veliki teret,
- ako bi neobavljanje proširenja zahvata dovelo do trajnog oštećenja zdravlja.

Član 19.

Ako je pacijent maloljetan ili je pacijent lice lišeno poslovne sposobnosti, medicinska mjera nad njim može se preduzeti uz obavještenje i pristanak njegovog zakonskog zastupnika ili staratelja.

Pacijent sa invaliditetom prihvaća medicinsku mjeru iskazivanjem pristanka u njemu pristupačnom obliku.

Dijete koje je navršilo 15. godinu života i koje je sposobno za rasuđivanje može samo dati pristanak na predloženu medicinsku mjeru.

Poslovno nesposoban pacijent treba i sam da bude uključen u donošenje odluke o pristanku na predloženu medicinsku mjeru, u skladu sa njegovom zrelošću i sposobnošću za rasuđivanje.

Ukoliko su interesi pacijent iz stava 1. ovoga člana i njegovog zakonskog zastupnika odnosno staratelja suprotstavljeni, nadležni zdravstveni radnik je dužan odmah o tome obavijestiti nadležni centar za socijalni rad.

Član-20.

Pristanak pacijenta u pisanom obliku obavezan je za upotrebu bilo kojih dijelova pacijentovog tijela u svrhu zahvata koji nije povezan sa pružanjem zdravstvene zaštite njemu samome.

Utoliko ne postoji pristanak pacijenta uzeti dio tijela se uništava na propisan način saglasno utvrđenoj medicinskoj doktrini.

Član 21.

Pacijent ima pravo unaprijed zabraniti bilo koji postupak s njegovim mrtvim tijelom saglasno propisima o zdravstvenoj zaštiti.

Navedeno u stavu 1. ovog člana se odnosi i na odstranjivanje bilo kojeg organa, tkiva, ćelija ili drugog biološkog materijala iz svog mrtvog tijela u svrhu liječenja drugih lica, istraživanja ili edukacije saglasno propisima o transplantaciji organa i tkiva u svrhu liječenja.

Pravo na povjerljivost informacija

Član 22.

Svaki pacijent ima pravo na povjerljivost svih ličnih informacija koje je saopštio nadležnom zdravstvenom radniku, uključujući i one koje se odnose na njegovo stanje zdravlja i potencijalne dijagnostičke i terapijske procedure, pa i nakon pacijentove smrti.

Zabranjeno je da nadležni zdravstveni radnik saopšti drugim licima lične podatke o pacijentu iz stava 1. ovog člana, izuzev u slučajevima predviđenim u članu 30. ovog zakona.

Pravo na lično dostojanstvo i privatnost

Član 23.

U svim okolnostima pružanja i korištenja zdravstvene zaštite, svaki pacijent ima pravo na zaštitu svog dostojanstva, te fizičkog i psihičkog integriteta, uz poštovanje svoje ličnosti, intimnosti, svjetonazora, moralnih i vjerskih uvjerenja, kao i pravo na zaštitu svoje privatnosti tokom provođenja dijagnostičkih ispitivanja, posjete specijalisti i medicinsko-hirurškog liječenja u cjelini.

Zdravstveni radnici trebaju tretirati pacijente s tjubaznošću poštujući njihovo lično dostojanstvo.

Pregledu pacijenta i preduzimanju medicinskih mjera nad njim smiju prisustvovati samo zdravstveni radnici i zdravstveni saradnici koji su uključeni u njegov tretman.

Izuzetno od stava 3. ovog člana, pacijent ima pravo zatražiti da pregledu i izvođenju medicinskih postupaka prisustvuju članovi njegove porodice ili lica koja on odredi, dok pri pregledu djece obavezno prisustvuje jedan od roditelja, a ako ih dijete nema obavezno prisustvuje zakonski zastupnik ili staratelj.

Zdravstvene ustanove odnosno zdravstveni radnici trebaju osigurati zvučnu i vizuelnu privatnost pacijenata prilikom pregleda i izvođenja medicinskih postupaka, osim u hitnim slučajevima.

Pacijent ima pravo da u toku svoje hospitalizacije ograniči ili zabrani posjete licima koja označi.

Pravo na sprječavanje i olakšavanje patnji i boli

Član 24.

Svaki pacijent ima pravo na najviši nivo olakšavanja svoje patnje i boli saglasno općeprihvaćenim stručnim standardima i etičkim načelima, što podrazumijeva terapiju bola i humanu palijativnu zaštitu u posljednjem stadiju bolesti.

Pravo iz stava 1. ovog člana ne podrazumijeva eutanaziju.

Pravo na poštovanje pacijentovog vremena

Član 25.

Pacijenta se može staviti na liste čekanja samo iz razumnih razloga i na razumno vrijeme.

Liste čekanja iz stava 1. ovog člana utvrđuju se za određene vrste zdravstvenih usluga koje nisu hitne, u zavisnosti od medicinskih indikacija i

zdravstvenog stanja pacijenta, kao i datuma javljanja zdravstvenoj ustanovi, s tim da vrijeme čekanja ne može biti takvo da ugrozi zdravlje ili život pacijenta.

Pacijent ima pravo da od davaoca zdravstvenih usluga ili nadležnog zavoda zdravstvenog osiguranja dobije prethodno pismeno obavještenje da je stavljen na listu čekanja, kao informaciju o svojoj rednoj poziciji na toj listi.

Pravo na uvid u medicinsku dokumentaciju

Član 26.

Pacijent ima pravo uvida u svoju medicinsku dokumentaciju, te u pojedinačne i ukupne troškove svog liječenja.

U slučaju kada je pacijent dijete ili je pacijent lice lišeno poslovne sposobnosti, pravo uvida u medicinsku dokumentaciju imaju zakonski zastupnik odnosno staratelj. Izuzetno, članovi uže porodice pacijenta koji žive u zajedničkom domaćinstvu, imaju pravo uvida u medicinsku dokumentaciju svog člana porodice, ako su ti podaci od značaja za njihovo liječenje.

Pravo iz st. 1. i 2. ovog člana uključuje i pravo pacijenta na određene ispravke ili brisanje teksta koji ga pogrešno ili subjektivno opisuju kao ličnost ili dio teksta koji materijalno nije tačan.

Izuzetno, od stava 4. ovog člana, pogrešni podaci o pruženoj zdravstvenoj zaštiti ne smiju se brisati nego ih se ispravlja tako da je uvijek moguće rekonstruisati podatke koji su prvotno bili uneseni.

Član 27.

Nadležni zdravstveni radnik dužan je da uredno vodi medicinsku dokumentaciju, u skladu sa zakonom i da evidentira sve medicinske mjere koje su preduzete nad pacijentom, a posebno anamnezu, dijagnozu, dijagnostičke mjere, terapiju i rezultat terapije, kao i savjete date pacijentu.

Medicinskom dokumentacijom raspolaže davalac zdravstvenih usluga, a pacijent ima pravo uvida u podatke koji se u njoj nalaze, te pravo zahtijevati prepis medicinske dokumentacije o svom trošku.

Medicinska dokumentacija i podaci iz nje ne smiju koristiti u pacijentu nepoznate svrhe i/ili bez njegovog dopuštenja.

Izuzetno, od stava 3. ovog člana, lice zaduženo za daljnje liječenje i njegu pacijenta može, i bez njegovog pristanka, biti obaviješteno o podacima iz njegove medicinske dokumentacije, ukoliko bi nepoznavanje tih podataka dovelo do pogoršanja pacijentovog zdravstvenog stanja.

Član 28.

Podaci iz medicinske dokumentacije pacijenta, odnosno iz zdravstvene evidencije, mogu se dostavljati i bez pacijentovog pristanka, na uvid, u obliku zapisa, odnosno izvoda iz medicinske dokumentacije, samo na zahtjev suda, drugog organa kada je to propisano zakonom, kada to zahtjeva zaštita života drugih ljudi, te fizička sigurnost i zdravlje drugih ljudi.

Podaci iz stava 1. ovog člana dostavljaju se kao službena tajna.

Član 29.

Kada zdravstveni radnik procijeni da bi potpuni uvid u medicinsku dokumentaciju mogao izazvati ozbiljne štete po pacijentovo fizičko i mentalno zdravlje ili ugroziti njegov život, nadležni zdravstveni radnik ima pravo da određene

obavijesti uskrati pacijentu, stoje obavezan evidentirati u medicinsku dokumentaciju o pacijentu.

U slučaju iz stava 1. ovog člana, zdravstveni radnik je dužan odmah obavijestiti etički komitet zdravstvene ustanove koji donosi konačnu odluku.

Član 30.

Pacijent ima pravo dati usmenu ili pisanu izjavu o licima koja mogu biti obaviještena o njegovoj hospitalizaciji, kao i o njegovom zdravstvenom stanju.

Pacijent *ima* pravo da imenuje lica kojima zabranjuje davanje tih podataka.

U slučaju smrti pacijenta, njegov pravni zastupnik, bliski rođak i/ili nasljednik, ako to pacijent za života nije zabranio, u smislu stava 2. ovog člana, imaju pravo biti upoznati s podacima iz medicinske dokumentacije koji jesu ili mogu biti u vezi s uzrokom smrti i sa medicinskim postupcima prije nastupanja smrti, a što uključuje i pravo pristupa medicinskoj dokumentaciji i dobivanja njezine kopije o vlastitom trošku.

Pravo na tajnost podataka

Član 31.

Podaci iz medicinske dokumentacije spadaju u lične podatke o pacijentu i predstavljaju službenu tajnu.

U lične podatke iz stava 1. ovog člana, spadaju svi identifikacijski i identificirajući podaci o njegovom zdravstvenom i medicinskom stanju, dijagnozi, prognozi i liječenju, te podaci o ljudskim supstancama na osnovu kojih se može utvrditi identitet lica, kao i doznake za bolovanje koje se uručuju poslodavcu u zatvorenoj koverti.

Službenu tajnu iz stava 1. ovog člana dužni su da čuvaju svi zdravstveni radnici i zdravstveni saradnici, kao i druga lica zaposlena u zdravstvenim ustanovama, privatnoj praksi, odnosno zavodu zdravstvenog osiguranja kod kojeg je pacijent zdravstveno osiguran, a kojima su ti podaci dostupni i potrebni radi ostvarivanja zakonom utvrđenih nadležnosti, kao i ovlašteni ocjenjivači vanjske provjere kvaliteta u zdravstvenoj ustanovi ili privatnoj praksi, koji obavljaju provjeru kvaliteta u postupku akreditacije saglasno propisima o sistemu poboljšanja kvaliteta, sigurnosti i o akreditaciji u zdravstvu.

Službenu tajnu iz stava 1. ovog člana dužna su čuvati i lica koja učestvuju u izradi i objavljivanju stručnih i naučnih radova, u marketinškim materijalima zdravstvenih ustanova, kao i tokom nastavnog procesa u zdravstvenim ustanovama.

Dužnosti čuvanja službene tajne nadležni zdravstveni radnici i zdravstveni saradnici, kao i druga lica iz st. 3 i 4. ovog člana, mogu biti oslobođeni samo na osnovu pismenog ili drugog jasno i nedvosmisleno izrečenog pristanka pacijenta ili odlukom suda.

Ako je pacijent dao pristanak, nadležni zdravstveni radnik može saopštiti podatke o zdravstvenom stanju pacijenta punoljetnom članu uže porodice pacijenta kojeg odredi pacijent.

Nadležni zdravstveni radnik može saopštiti podatke o zdravstvenom stanju pacijenta punoljetnom članu uže porodice koji živi sa pacijentom u zajedničkom domaćinstvu, i u slučaju kada pacijent nije dao pristanak koji je prethodno zahtjevan, a saopštavanje podataka o zdravstvenom stanju pacijenta je neophodno radi izbjegavanja zdravstvenog rizika člana porodice.

Lica iz st. 3. i 4. ovog člana, kao i druga lica koja neovlašteno, odnosno bez pristanka pacijenta ili punoljetnog člana porodice pacijenta, raspoložu podacima iz

medicinske dokumentacije i neovlašteno iznose u javnost te podatke, odgovorna su za odavanje službene tajne u skladu sa zakonom.

Član 32.

Pravo na tajnost ličnih podataka pacijenta proširuje se i na njegovo pravo da nakon svoje smrti ograniči korištenje takvih informacija samo na lica koja pacijent zaživotno odredi, u smislu člana 30. stav 3. ovog zakona.

Ako pacijent svojom voljom to nije odredio, pravo na uvid u lične podatke umrlog lica imaju samo punoljetni članovi uže porodice, koji se smatraju nasljednicima umrlog prvog i drugog nasljednog reda, u smislu propisa o nasljeđivanju.

Pravo pacijenta na samovoljno napuštanje zdravstvene ustanove

Član 33.

Pacijent ima pravo samovoljno napustiti stacionarnu zdravstvenu ustanovu, osim u slučajevima propisanim posebnim zakonima i u slučaju kada bi to moglo štetiti zdravlju i sigurnosti drugih lica.

O namjeri napuštanja ustanove iz stava 1. ovog člana pacijent mora dati pisanu izjavu ili usmenu izjavu pred dva, istovremeno prisutna svjedoka, koji potpisuju izjavu o namjeri pacijenta da napusti ustanovu, uprkos opomeni liječnika da time može ugroziti svoje zdravlje.

Pisane izjave iz stava 2. ovog člana prilažu se u medicinsku dokumentaciju pacijenta.

Podatak o samovoljnom napuštanju zdravstvene ustanove, bez najave nadležni zdravstveni radnik dužan je upisati u medicinsku dokumentaciju pacijenta.

Ako to nalaže zdravstveno stanje pacijenta, nadležni zdravstveni radnik dužan je obavijestiti lice iz člana 30. stav 1 ovog zakona o napuštanju zdravstvene ustanove bez najave, a nadležne organe, u slučajevima određenim posebnim propisima.

Ako je pacijent nesposoban za rasuđivanje, odnosno maloljetan, nadležni zdravstveni radnik dužan je obavijestiti njegovog staratelja odnosno zakonskog zastupnika.

Pravo pacijenta nad kojim se vrši medicinsko istraživanje

Član 34. ~

Medicinsko istraživanje može se preduzimati samo nad punoljetnim poslovno sposobnim pacijentom i samo uz njegov pristanak.

Pristanak iz stava 1. ovog člana daje se u pismenom obliku, nakon što je pacijent dovoljno obaviješten o smislu, cilju, postupcima, očekivanim rezultatima, mogućim rizicima, kao i o neželjenim posljedicama medicinskog istraživanja.

Pacijent mora biti posebno upozoren da je slobodan da medicinsko istraživanje odbije i da pristanak na ovo istraživanje u svako vrijeme opozove.

Izuzetno, medicinsko istraživanje može se preduzeti i nad maloljetnim i drugim poslovno nesposobnim pacijentom, ali samo radi njegove neposredne koristi i uz pismeni pristanak zakonskog zastupnika ili njegovog staratelja koji je prethodno obaviješten u smislu stava 2. ovog člana, ako se medicinsko istraživanje usporedivog

učinka ne može provoditi *nad* pojedincima koji su sposobni dati pristanak i ako dotično lice nema prigovora.

U slučaju iz stava 4. ovog člana mora se uzeti u obzir i mišljenje maloljetnog i drugog poslovno nesposobnog pacijenta koji bi učestvovao u medicinskim istraživanjima.

U slučaju anketiranja o rizičnim ponašanjima koje može biti praćeno manjom medicinskom mjerom (uzimanje manje količine krvi na uzorkovanje) dijete koje je navršilo 15. godinu života i koje je sposobno za rasuđivanje može samo dati pristanak na predloženu anketiranje i uzimanje krvi za uzorkovanje.

Član 35.

Nadležni zdravstveni radnik koji vrši medicinsko istraživanje dužan je da vodi računa o tome da zaštita života i zdravlja pacijenta uvijek ima prednost u odnosu na interes društva i nauke.

Pacijent koji zbog medicinskog istraživanja pretrpi štetu na svom tijelu ili zdravlju ima pravo na naknadu štete u skladu sa zakonom, bez obzira na krivicu.

Zdravstvena ustanova dužna je da, prije početka medicinskog istraživanja, osigura pacijenta koji je podvrgnut medicinskom istraživanju, za slučaj nastanka štete po zdravlje tog lica koja je izazvana medicinskim istraživanjem, u skladu sa zakonom, kao i da zaključi ugovor sa pacijentom kojim se određuje iznos neophodnih troškova koji pripadaju pacijentu koji dobrovoljno učestvuje u medicinskom istraživanju.

Pacijent ima pravo da učestvuje u kliničkom ispitivanju lijekova i medicinskih sredstava, u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast lijekova i medicinskih sredstava.

Član 36.

Medicinska istraživanja nad pacijentom iz člana 34. mogu se poduzeti samo ako su kumulativno ispunjeni svi sljedeći uslovi:

1. nema zamjene usporedive učinkovitosti za istraživanje na ljudima;
2. rizici kojima se izlaže pacijent nisu nerazmjerni mogućim koristima od istraživanja;
3. istraživanje je odobrila nadležna etička komisija saglasno posebnom zakonu, nakon nezavisnog ispitivanja njegove naučne i stručne vrijednosti, važnosti cilja istraživanja i ocjene njegove etičke prihvatljivosti;
4. pacijenti na kojima se provode istraživanja moraju biti upoznati o svojim pravima i zaštiti svojih prava saglasno zakonu;
5. pribavljen je pristanak obaviještenog pacijenta iz člana 34. st. 2. i 3. ovoga zakona.

Član 37.

Zabranjeno je obavljanje medicinskih istraživanja u privatnoj praksi.

Zabranjeno je stvaranje ljudskih zametaka u istraživačke svrhe, te bilo kakva intervencija kojom se pokušava stvoriti ljudsko biće genetički identično drugom ljudskom biću, mrtvom ili živom.

Član 38.

Zahvat usmjeren na promjenu ljudskoga genoma može se poduzeti samo za preventivne, dijagnostičke ili terapijske svrhe pod uslovom da cilj promjene nije uvođenje bilo kakvih preinaka u genomu potomka pacijenta.

Testovi koji ukazuju na genetske bolesti ili služe za identifikaciju pacijenta, kao nosioca gena odgovornog za bolest ili za otkrivanje genetske dispozicije ili

podložnosti na bolest, mogu se obavljati samo u svrhe prevencije i liječenja ili radi naučnog istraživanja vezanog uz zdravstvene svrhe i uz odgovarajuće genetsko savjetovanje.

Pravo na preventivne mjere i informisanje o očuvanju zdravlja

Član 39.

Pacijent ima pravo na preventivne mjere i informacije koje su potrebne za očuvanje zdravlja i sticanje zdravih životnih navika, kao i informacije o rizičnim ponašanjima i štetnim faktorima životne i radne okoline, koji mogu imati negativne posljedice po zdravlje.

Pacijent ima pravo da bude obaviješten o zaštiti svog zdravlja za slučaj izbijanja epidemija i prirodnih i drugih nesreća, kada se proglašuje stanje prirodne i druge nesreće od strane nadležnog organa.

Informacije iz st. 1. i 2. ovog člana dužni su pružiti pacijentu zdravstveni radnici, zdravstvene ustanove, nadležni organi vlasti svih nivoa vlasti odgovorni za zdravstvo i postupanje u slučaju prirodnih i drugih nesreća, kada se proglašuje stanje prirodne i druge nesreće od strane nadležnog organa.

Davanje informacija iz st. 1. i 2. ovog člana, nije uslovljeno prethodnim zahtjevom pacijenta za ovim informacijama.

Pravo na prigovor

Član 40.

Pacijent može je uskraćeno pravo na zdravstvenu zaštitu, odnosno pacijent koji nije zadovoljan pruženom zdravstvenom uslugom, odnosno postupkom zdravstvenog ili drugog radnika zdravstvene ustanove, može podnijeti prigovor zdravstvenom radniku koji rukovodi procesom rada odnosno nosiocu odobrenja za privatnu praksu.

Prigovor se podnosi usmeno na zapisnik ili pismeno, u roku od osam dana od dana učinjene povrede iz prava pacijenta.

Po prigovoru iz stava 2. ovog člana direktor zdravstvene ustanove odnosno nosilac odobrenja za privatnu praksu, najkasnije u roku od osam dana od dana podnošenja prigovora, utvrđuju sve bitne okolnosti i činjenice u vezi sa navodima iznijetim u prigovoru i donose odluku.

Pacijent koji je nezadovoljan odlukom direktora zdravstvene ustanova, ili ako direktor u propisanom roku ne odluči o prigovoru, može uložiti prigovor upravnom odboru zdravstvene ustanove u roku od 15 dana.

Pacijent koji je nezadovoljan odlukom direktora ili odlukom upravnog odbora zdravstvene ustanove odnosno nosioca odobrenja za privatnu praksu po izjavljenom prigovoru, može o tome informisati nadležnu zdravstvenu inspekciju i zavod zdravstvenog osiguranja kod kojeg je pacijent zdravstveno osiguran.

Pacijent koji je nezadovoljan odlukom upravnog odbora zdravstvene ustanove odnosno nosioca odobrenja za privatnu praksu za zaštitu svojih prava može se obratiti nadležnom sudu.

Prije otpočinjanja sudskog postupka, odnosno u toku sudskog postupka iz stava 6. ovog člana, pacijent zaštitu svojih prava može ostvariti i u postupku medijacije, saglasno propisima o postupku medijacije.

Pravo na naknadu štete

Član 41.

Pacijent koji zbog stručne greške zdravstvenog radnika, odnosno zdravstvenog saradnika, u ostvarivanju zdravstvene zaštite pretrpi štetu na svom tijelu ili se stručnom greškom prouzrokuje pogoršanje njegovog zdravstvenog stanja, ima pravo na naknadu štete u skladu sa zakonom.

Pravo na naknadu štete ne može se unaprijed isključiti ili ograničiti.

Pravo na prehranu u skladu sa svojim svjetonazorom

Član 42.

Pacijent za vrijeme boravka u stacionarnoj zdravstvenoj ustanovi ima pravo na prehranu u skladu sa svojim svjetonazorom, koja nije u suprotnosti sa propisanom medicinskom dijetom.

Pravo na obavljanje vjerskih obreda

Član 43.

Pacijent za vrijeme boravka u stacionarnoj zdravstvenoj ustanovi ima pravo na obavljanje vjerskih obreda u za to predviđenom prostoru, uključujući i pravo opremanja u mrtvačnici u slučaju smrti, uz primjenu vjerskih obreda - odvojeno po konfesijama.

III OBAVEZE I ODGOVORNOSTI PACIJENATA

Član 44.

Obaveze i odgovornosti pacijenta, u kontekstu ovog zakona, odnose se na:

- lično zdravlje,
- druge korisnike zdravstvenih usluga,
- zdravstvene radnike i druga lica koja osiguravaju i omogućuju zdravstvene usluge,
- širu društvenu zajednicu.

Na obaveze i odgovornosti pacijenta iz stava 1. ovog člana shodno se primjenjuju propisi o obligacijama.

Odgovornost pacijenata za lično zdravlje

Član 45.

Pacijent je obavezan odgovorno se odnositi prema svom zdravlju, te aktivno učestvovati pri zaštiti, očuvanju i unapređenju svoga zdravlja.

Pacijent je obavezan pri ostvarivanju zdravstvene zaštite u zdravstvenoj ustanovi, odnosno privatnoj praksi, pridržavati se uputstava i preduzetih mjera propisane terapije od strane nadležnog zdravstvenog radnika.

Član 46.

U slučaju da pacijent zahtijeva prekid liječenja i pored upozorenja nadležnog zdravstvenog radnika na moguće posljedice zbog ovakve odluke, o tome daje pisanu izjavu i treba biti svjestan svih posljedica svoje odluke.

Ako odbije davanje pisane izjave, o tome će nadležni zdravstveni radnik sačiniti službenu zabilješku koja se upisuje i čuva u medicinskoj dokumentaciji pacijenta.

Odgovornost pacijenata prema drugim korisnicima zdravstvenih usluga

Član 47.

Svaki pacijent je obavezan poštivati ljudska prava, te prava pacijenata određena ovim zakonom, na način da drugim pacijentima namjerno ne onemogućava korištenja istih prava.

Član 48.

U slučaju ometanja zdravstvenih radnika da nekom drugom licu pruže odgovarajuću zdravstvenu zaštitu, uz poštivanje prava garantovanih ovim zakonom i drugim propisima vezanim za zdravstvenu zaštitu, a nakon što je upozoren od strane osoblja zdravstvene ustanove, pacijent podliježe odgovornosti prema ovom i drugim pozitivnim zakonskim propisima, ovisno o odgovornosti utvrđenoj u postupku pokrenutom od strane ovlaštenog lica u zdravstvenoj ustanovi odnosno privatnoj praksi.

Član 49.

Kršenje odredbi čl. 47. i 48. ovog zakona, ne daje zdravstvenoj ustanovi odnosno privatnoj praksi za pravo da odbije daljnje liječenje istog pacijenta, niti priječi pacijentov svojevljni odlazak iz zdravstvene ustanove odnosno privatne prakse, ukoliko to zatraži po pokretanju postupka utvrđivanja odgovornosti pred nadležnim sudom.

Član 50.

Pacijent ne može pokrenuti postupak protiv drugog pacijenta, u smislu odredbe člana 47. ovog zakona, kada smatra da je lično oštećen ili da su mu umanjena prava saglasno ovom zakonu.

Postupak zaštite prava iz člana 47. ovog zakona, može se pokrenuti isključivo protiv zdravstvenih radnika ili zdravstvene ustanove odnosno privatne prakse koji nisu osigurali poštivanje pacijentovih prava u smislu ovog zakona.

Odgovornost pacijenata prema zdravstvenim radnicima i drugim licima koja osiguravaju i omogućuju zdravstvene usluge

Član 51.

Pacijent je obavezan u potpunosti informisati nadležnog zdravstvenog radnika i dati istinite podatke o promjeni adrese, telefonskog broja i svom zdravstvenom stanju.

Član 52.

Pacijent je obavezan informisati nadležnu zdravstvenu ustanovu odnosno privatnu praksu o otkazivanju termina za naručene preglede i medicinske postupke.

Član 53.

Pacijent je obavezan poštivati kućni red zdravstvene ustanove regulisan opštim aktima zdravstvene ustanove o uslovima boravka i ponašanja u njoj.

Član 54.

Pacijent je dužan uvažavati obaveze zdravstvenog osoblja prema drugim pacijentima, tako da ne ometa njihov rad, izbjegavajući na taj način da ih dovodi u situacije da počine profesionalnu grešku za koju mogu odgovarati saglasno posebnom zakonu.

Član 55.

Direktor zdravstvene ustanove imenuje jedno lice koje će sistemski pratiti poštivanja prava pacijenata, a posebno:

- savjetovati i pomagati pacijenta u ostvarivanju njegovih prava saglasno ovom zakonu,
- obrazovati ili organizovati edukaciju za medicinsko i administrativno osoblje u vezi sa implementacijom ovog zakona,
- usko sarađivati sa koordinatorom kvaliteta, menadžerom za žalbe, pravnom i informatičkom službom zdravstvene ustanove.

V ZDRAVSTVENI SAVJETI U JEDINICI LOKALNE SAMOUPRAVE I MINISTARSTVIMA ZDRAVSTVA

Član 63.

U cilju ostvarivanja i unapređenja prava pacijenata u svakoj jedinici lokalne samouprave osniva se zdravstveni savjet.

Broj članova zdravstvenog savjeta, kao i način finansiranja određuje se statutom općine.

Na osnovu javnog poziva, savjet iz stava 1. ovog člana imenuje općinsko vijeće iz redova pacijenata, predstavnika jedinice lokalne samouprave, komora iz oblasti zdravstva, stručnih udruženja, udruženja za zaštitu prava pacijenata, sindikata i poslodavaca u zdravstvu, kao i nevladine organizacije s područja jedinice lokalne samouprave.

Član 64.

Zdravstveni savjet obavlja sljedeće poslove:

- predlaže i evaluira provođenje zdravstvene zaštite na području jedinice lokalne samouprave,
- daje mišljenje na planove i programe zdravstvene zaštite za područje lokalne samouprave, te predlaže mjere za poboljšanje dostupnosti i kvaliteta zdravstvene zaštite na svom području,
- prati primjenu propisa na području jedinice lokalne samouprave koji se odnose na zaštitu prava i interesa pacijenata,
- organizira obrazovne kurseve za građanstvo iz poznavanja materije o pravima pacijenata i postojeće legislative,
- daje preporuke za organizaciju kurseva u zdravstvenim ustanovama radi upoznavanja rukovodstva i zdravstvenih radnika s konceptom prava pacijenata, legislativom i odgovarajućim nužnim promjenama u zdravstvenim ustanovama,

- prati povrede pojedinačnih prava pacijenata na području jedinice lokalne samouprave,
- predlaže poduzimanje mjera za zaštitu i unapređenje prava pacijenata na području jedinice lokalne samouprave,
- bez odgađanja obavještava zdravstveni savjet u kantonalnom ministarstvu zdravstva o slučajevima težih povreda prava pacijenata koje mogu ugroziti život ili zdravlje pacijenata,
- podnosi skupštini jedinice lokalne samouprave i kantonalnom ministarstvu zdravstva godišnji izvještaj o svom radu,
- obavještava javnost o povredama prava pacijenata, obavlja druge poslove određene ovim zakonom.

Zdravstveni savjet donosi poslovnik o svome radu kojim se pobliže uređuje organizacija i način rada.

Član 65.

Članovi zdravstvenog savjeta u svome radu obavezni su postupati tako da ne ugroze dužnost čuvanja službene tajne.

Član 66.

U obavljanju poslova iz svoga djelokruga rada, zdravstveni savjet je ovlašten upozoravati, predlagati i davati preporuke.

Zdravstveni savjet je ovlašten nadležnim organima državne uprave, organima lokalne samouprave, nadležnim ministarstvima zdravstva, zavodima zdravstvenog osiguranja, zdravstvenim ustanovama, privatnim praksama, komorama iz oblasti zdravstva predlagati poduzimanje mjera za sprječavanje štetnih djelovanja koja ugrožavaju prava i interese pacijenata i zahtijevati izvještaj o poduzetim mjerama.

Zdravstveni savjet će obavijestiti podnosioca pritužbe o aktivnostima povodom njegove pritužbe bez odgađanja, a najkasnije u roku od 15 dana.

Član 67.

U ostvarivanju društvene brige za zaštitu prava pacijenata, u okviru prava i obaveza na području kantona, kantonalni ministar zdravstva osniva i imenuje zdravstveni savjet u kantonalnom ministarstvu zdravstva..

Savjet iz stava 1. ovoga člana ima osam članova i to predstavnike iz redova: pacijenata, mladih, predstavnika kantonalnog ministarstva zdravstva, komora iz oblasti zdravstva, stručnih udruženja, udruženja za zaštitu prava pacijenata, sindikata i poslodavaca u zdravstvu, kao i nevladine organizacije s područja kantona.

Član 68.

Zdravstveni savjet u kantonalnom ministarstvu zdravstva obavlja sljedeće poslove:

- prati provedbu ostvarivanja prava pacijenata saglasno ovome zakonu,
- prati provedbu obrazovnih aktivnosti u vezi sa pravima pacijenata,
- raspravlja o izvještajima zdravstvenih savjeta jedinica područne lokalne samouprave,
- daje mišljenja, preporuke i prijedloge nadležnim organima o utvrđenom stanju na području djelokruga rada zdravstvenih savjeta jedinica lokalne samouprave,
- predlaže poduzimanje mjera za izgradnju cjelovitog sistema zaštite i unapređenja prava pacijenata u kantonu odnosno Federaciji,

- daje inicijative za donošenje propisa kojima se unapređuju prava pacijenta, te mišljenje na propise iz ove oblasti koje pripremaju nadležni organi vlasti na svim nivoima,
- saraduje sa organima i organizacijama iz oblasti zaštite i unapređenja prava pacijenata u Federaciji, i obavlja i druge poslove koje mu dodjeli kantonalni ministar zdravstva u skladu sa ovim zakonom i propisima donijetim na osnovu ovog zakona. Zdravstveni savjet iz stava 1. ovoga članka donosi poslovnik o svome radu kojim se pobliže uređuje organizacija i način rada.

Sredstva za naknade za rad članova zdravstvenog savjeta iz stava 1. ovoga člana osiguravaju se iz budžetu kantona, a visinu naknade utvrđuje kantonalni ministar zdravstva.

Član 69.

Članovi zdravstvenog savjeta u kantonalnom ministarstvu zdravstva u svome radu obavezni su postupati tako da ne ugroze dužnost čuvanja službene tajne.

Član 70.

U Federalnom ministarstvu zdravstva formira se zdravstveni savjet, kao najviše stručno i savjetodavno tijelo, koje obavlja sljedeće poslove i zadatke:

- prati provedbu ostvarivanja prava pacijenata saglasno ovome zakonu,
- koordinira sve aktivnosti u oblasti provedbe obrazovnih programa iz zaštite prava pacijenata za građanstvo i zdravstvene ustanove,
- raspravlja o izvještajima zdravstvenih savjeta u kantonalnim ministarstvima zdravstva,
- daje mišljenja, preporuke i prijedloge nadležnim organima o utvrđenom stanju na području djelokruga rada zdravstvenih savjeta u kantonalnim ministarstvima zdravstva,
- predlaže poduzimanje mjera za izgradnju cjelovitog sistema zaštite i unapređenja prava pacijenata u Federaciji odnosno Bosni i Hercegovini,
- daje inicijative za donošenje propisa kojima se unapređuju prava pacijenta, te mišljenje na propise iz ove oblasti koje pripremaju nadležni organi vlasti na svim nivoima,
- saraduje sa organima vlasti u Bosni i Hercegovini i domaćim i međunarodnim organizacijama iz oblasti zaštite i unapređenja prava pacijenata u Federaciji, Bosni i Hercegovini odnosno inostranstvu i
- obavlja i druge poslove koje mu dodjeli ministar u skladu sa ovim zakonom i propisima donijetim na osnovu ovog zakona.

Ministar će posebnim propisom utvrditi. djelokrug, način rada i sastav zdravstvenog savjeta iz stava 1. ovog člana.

Član 71.

Osiguranja primjene i praćenja poštivanja prava pacijenata prati i nadležna zdravstvena inspekcija, kao i institucija ombudsmena/ombudsmana, te predlaže mjere za unapređenja stanja u ovoj oblasti, kao i otklanjanje uočenih nedostataka, u smislu svojih nadležnosti utvrđenih posebnim zakonima.

VI KAZNE NE ODREDBE

Član 72.

Novčanom kaznom u iznosu od 10.000,00 do 15.000,00 KM kazniće se za prekršaj zdravstvena ustanova ako:

- 1) uskraćuje pravo pacijentu na dostupnost zdravstvene zaštite (član 7. ovog zakona);
- 2) ne pruži sve vrste informacija iz čl. 8. i 9. ovog zakona;
- 3) uskrati pravo pacijentu na obavještenje iz čl. 10. i 11. ovog zakona;
- 4) uskrati pravo pacijentu na slobodan izbor doktora medicine odnosno doktora stomatologije, kao i slobodan izbor predloženih medicinskih postupaka i mjera (čl. 14. do 19. ovog zakona);
- 5) bez pristanka pacijenta upotrijebi za života odstranjene ćelije, dijelove ćelije, tkiva, organe ili dijelove tijela u svrhu obavljanja zahvata koji nije povezan sa pružanjem zdravstvene zaštite pacijentu (član 20. ovog zakona);
- 6) postupi suprotno volji pacijenta iz člana 21. ovog zakona;
- 7) povrijedi pravo pacijenta na povjerljivost informacija iz člana 22. ovog zakona odnosno pravo na lično dostojanstvo i privatnost iz člana 23. ovog zakona;
- 8) povrijedi pravo pacijenta na sprječavanje i olakšavanje patnji (član 24. ovog zakona);
- 9) stavi pacijenta na listu čekanja suprotno članu 25. ovog zakona ili mu uskrati prethodno pismeno obavještenje o stavljanju na listu čekanja, kao i uvid u te liste;
- 10) ne omogući uvid u medicinsku dokumentaciju odnosno ispravke ili brisanje teksta koji pacijenta pogrešno ili subjektivno opisuju kao ličnost ili do teksta koji je materijalno netačan (član 26. ovog zakona)
- 11) ne vodi uredno medicinsku dokumentaciju, ne omogući pacijentu pravo uvida u medicinsku dokumentaciju, te prepis o vlastitom trošku pacijenta ili raspolaže sa medicinskom dokumentacijom suprotno odredbi člana 27. ovog zakona;
- 12) povrijedi pravo pacijenta na tajnost podataka iz čl. 31. i 32. ovog zakona;
- 13) obavlja medicinska, naučna i druga istraživanja nad pacijentom suprotno odredbama čl. 34. do 38. ovog zakona;
- 14) pacijenta ne informiše o očuvanju zdravlja iz člana 39. ovog zakona;
- 15) ne riješi po prigovoru pacijenta na način i u rokovima utvrđenim članom 40. ovog zakona;
- 16) pacijentu ne omogući prehranu u stacionarnoj zdravstvenoj ustanovi u skladu sa njegovim svjetonazorom, koja nije suprotna propisanoj medicinskoj dijeti (član 42. ovog zakona);
- 17) pacijentu za vrijeme boravka u stacionarnoj zdravstvenoj ustanovi ne omogući obavljanje vjerskih obreda (član 43. ovog zakona). Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kazniće se novčanom kaznom u iznosu od 500,00 do 3.000,00 KM i odgovorno lice u zdravstvenoj ustanovi.

Za prekršaj iz stava 1. tač. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 14. i 15. ovoga člana kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 300,00 do 1.500,00 KM i nosilac odobrenja za privatnu praksu.

Pored novčane kazne, počiniocu prekršaja iz stava 1. ovog člana može se izreći zabrana vršenja djelatnosti u periodu do šest mjeseci, a s ciljem sprječavanja budućeg činjenja prekršaja.

Član 73.

Novčanom kaznom u iznosu od 250,00 do 1.500,00 KM kaznit će se za prekršaj zdravstveni radnik ako:

1. na zahtjev pacijenta uskrati informacije odnosno obavještenje (čl. 8, 9, 10. i 11. ovog zakona),
2. poduzme medicinsku mjeru nad pacijentom bez njegovog pristanka, osim u slučajevima kada bi nepreduzimanje medicinske mjere ugrozilo život i zdravlje pacijenta (član 16. ovog zakona);
3. postupi suprotno odredbama člana 17. do 21. ovoga zakona;
 4. povrijedi pravo pacijenta na povjerljivost informacija iz člana 22. ovog zakona, odnosno pravo na lično dostojanstvo i privatnost iz člana 23. ovog zakona;
5. ne vodi uredno, tačno i blagovremeno medicinsku dokumentaciju (član 27. stav 1. ovog zakona);
6. povrijedi pravo na tajnost podataka (čl. 31. i 32. ovog zakona);
7. u slučaju samovoljnog napuštanja zdravstvene ustanove od strane pacijenta postupi suprotno članu 33. ovog zakona;
8. ne informiše pacijenta o očuvanju njegova zdravlja (član 39. ovog zakona);
9. obavlja i druge radnje suprotno odredbama ovog zakona, kao i propisima donijetim na osnovu ovog zakona.

Član 74.

Novčanom kaznom u iznosu od 50,00 do 500,00 KM kaznit će za prekršaj pacijent ako ne ispunjava svoje obaveze i odgovornosti utvrđene čl. 47, 48, 53, 54. i 55. ovog zakona.

VII PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 75.

Opštinska vijeća, kantonalna ministarstva zdravstva i Federalno ministarstvo zdravstva će u roku od devet mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga Zakona imenovati zdravstvene savjete.

Član 76.

Podzakonski akti iz člana 16. stav 5. i člana 70. stav 2. ovog zakona donijet će se u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Član 77,

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u »Službenim novinama Federacije BiH«.

O b r a z l o ž e n j e

Zakona o zaštiti prava, obavezama i odgovornostima pacijenata

I - USTAVNI OSNOV

Ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u Poglavlju III član 2. pod b) i članu 3. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

Prema navedenim odredbama predviđena je podijeljena nadležnost federalne vlasti i kantona u oblasti zdravstva, s tim da:

- federalna vlast ima pravo utvrđivati politiku i donositi zakone koji se tiču ove nadležnosti (član III 3. stav 3);
- kantoni imaju pravo utvrđivati politiku i provoditi zakone (član III 3. stav 4.);
- saglasno potrebama nadležnosti u oblasti zdravstva ostvaruju se od strane kantona koordinirano od federalne vlasti (član III 3. stav 1.), pri čemu federalna vlast uzima u obzir različite situacije u pojedinim kantonima i potrebu za fleksibilnošću u provođenju (član III 3. stav 3.).

II - RAZLOZI ZA DONOŠENJE

Opredjelili smo se za donošenje separatnog Zakona o zaštiti prava, obavezama i odgovornostima pacijenata. Naime, napustili smo dosadašnju praksu da prava pacijenata regulišemo sa par članova u Zakonu o zdravstvenoj zaštiti. Pacijent nije samo "objekt" koji nijemo prolazi kroz zdravstveni sistem, već ravnopravan partner u odnosu sa uposlenicima u tom sistemu. Kao korisnik tog zdravstvenog sistema, koji je prvenstveno tu radi dobiti pacijenta, pacijent zavrijeđuje da se zaštita njegovih prava, obaveza i odgovornosti uredi posebnim zakonom.

Saglasno ratificiranim međunarodnim dokumentima iz oblasti prava pacijenata od strane Bosne i Hercegovine, zakonom smo utvrdili niz prava koja se moraju garantovati pacijentu u sistemu zdravstvene zaštite, ali i definisali i obaveze i odgovornosti pacijenata pri ostvarivanju zdravstvene zaštite. Prepoznavanje i zaštita prava pacijenata jedan je od bitnih elemenata kojima se može valorizovati stepen demokratije u jednom društvu.

Prava svih pacijenata bez obzira na rasu, boje kože, spola, spolne orijentacije, genetskog nasljeđa, jezika, religije ili vjerovanja, političkih i drugih uvjerenja, nacionalno i socijalno porijeklo, trebaju biti priznata kao opća ljudska prava, uvažena i prihvaćena od strane svih ključnih aktera u sistemu zdravstvene zaštite, a koji su uključeni u njihovu njegu ili liječenje i promociju zdravlja, ali tu je i briga samih pacijenata o njihovom zdravlju.

Namjera nam je da ovim zakonom ukažemo na potrebu podizanja svijesti građana, zdravstvenih radnika, predstavnika političke vlasti i javnosti općenito, ukazivanjem na prava koje svaki pojedinac ima kad oboli. Postoje velike nejednakosti u zaštiti prava pacijenata u Federaciji, između entiteta u BiH, ali i evropskih zemalja. Nejednakosti će se povećavati u ovim teškim vremenima uzrokovanim ekonomskom krizom. Ulaganje jedne zemlje u rješavanje problema zaštite prava pacijenata je ulaganje u zdravlje stanovništva, pa prema tome to je i investicija u privredno zdravlje zemlje.

Zakon se zasnivana međunarodnim dokumentima koje je ratificirala Bosna i Hercegovina, a koji se odnose na oblast zdravstva, kao što su, između ostalog:

- Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama i njeni protokoli kojom je utvrđeno da je neprikosnoveno pravo svakog čovjeka pravo na zdravstvenu zaštitu koje mu mora biti pruženo, bez obzira na rasu, boju

kože, spol, spolnu orijentaciju, genetsko nasljeđe, jezik, religiju ili vjerovanje, političko i drugo uvjerenje, nacionalno i socijalno porijeklo, te isto ne može biti ograničeno političkim, finansijskim i geografskim barijerama,

- **Konvencija o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine: Konvencija o ljudskim pravima i biomedicini.** Ugovorne stranke ove konvencije štite dostojanstvo i identitet svih ljudskih bića i garantuju svima, bez diskriminacije, poštovanje njihova integriteta i drugih prava i osnovnih sloboda u pogledu primjene biologije i medicine. Takođe, svaka stranka obavezna je poduzeti, u svom unutrašnjem pravnom poretku, nužne mjere za primjenu odredaba ove Konvencije,
- **Konvencija o pravima djeteta.** Članom 24. Konvencije, države potpisnice priznaju pravo djeteta da uživa najviši mogući standard zdravlja koji je moguće dostići i da ima pristup institucijama za liječenje i zdravstvenu rehabilitaciju. Stim u vezi, države potpisnice teže ka punom provođenju ovog prava i poduzimaju odgovarajuće mjere,
- **Standardna pravila za izjednačavanje mogućnosti za lica sa invaliditetom,** u dijelu koji se odnosi na zdravstvenu zaštitu, a koji je usvojila Generalna skupština UN 23.12.1993. godine. Vijeće ministara BiH prihvatilo je iste svojom Odlukom od 30.09.2003. godine,
- **Deklaracija o pravima pacijenta u Evropi** koja je usvojena u Alma-Ati 12.09.1978. godine. Koncept zdravstvene brige za pacijenta izvučen je i iz principa **Rezolucije o zdravlju za sve Svjetske Skupštine zdravstva (VVHA30.43. od 19.05.1977. godine).**

Vrijednosti sadržane u navedenim ključnim međunarodnim dokumentima ostaju samo „puke proklamacije“, ukoliko ne uredimo ovu oblast na način primjeren navedenim dokumentima. Jedno od važnijih pitanja, pored zakonskog okvira, je i stvaranje sigurnih izvora finansiranja neophodnih za njegovu implementaciju.

U Evropi je trenutno prisutan razvojni trend potpunije izrade i ispunjenja prava pacijenata. Mnoge evropske zemlje su prihatile specijalno zakonodavstvo u vezi sa pravima pacijenata, a određen broj zemalja odabrao je pristup zaštite prava pacijenata kroz široko prihvaćene povelje o zaštita prava pacijenata.

Sve više se traže nova i pozitivnija shvatanja prava pacijenta. Činjenica je da je zdravstvena praksa postala sve riskantnija i u mnogim slučajevima sve bezličnija i dehumanizovana. Došlo je do razvoja medicinske nauke, kao i tehnologije, te je sve to stavilo novi naglasak na značaj priznavanja prava pojedinca na samoopredjeljenje i često na potrebu preformulisanja garancija drugih prava pacijenata.

Zaštita prava pacijenata označava istovremeno i zaštitu ljudskih prava onih koji su u trenutku kada im se ta prava krše, ujedno i najnemoćniji da se sami tome odupru ili za njih izbore, dodatno pritisnuti često ozbiljnim poremećajima zdravlja koji su nerijetko povezani s pojmom, a katkad su i neposrednim uzrokom, lošeg imovnog stanja. Danas je općeprihvaćen stav kako ishod liječenja ne zavisi samo o znanju liječnika, već od brojnih drugih činjenica, kao što su finansijske mogućnosti jedne zemlje, utvrđena zdravstvena politika, ali i iskazana pacijentova volja za životom, te njegova kompetentna odluka o vlastitom liječenju koju donosi na osnovu ispravne, potpune, blagovremene i njemu razumljive informacije. Ovaj zakon se donosi i sa ciljem da pacijentu pomogne u razumjevanju svog zdravstvenog stanja i tretmana, a zdravstveni radnici bi trebali više poštovati potrebe svojih pacijenata, te im pružiti veću podršku u savladavanju bolesti na najbolji mogući način, uputiti ih kako da zaštite svoja prava i šta mogu očekivati od zdravstvenog sistema, i time povećati zadovoljstvo pacijenta.

Nadamo se da će ovaj zakon potpomoći svrsi, a to je unapređenje zdravlja, kao i zadovoljstvo pacijenta, a sve zajedno razvoju zdravstva orijentiranom na kvalitet, a što je i jedan od ciljeva Svjetske zdravstvene organizacije koji je prihvatila i Bosna i Hercegovina, kao članica SZO.

III - USKLAĐENOST SA EVROPSKIM ZAKONODAVSTVOM

Ovaj zakon smo uskladili sa standardima i normativima Evropske unije, kao i preporukama Svjetske zdravstvene organizacije koje se odnose na zaštitu prava pacijenata.

Bitno je istaći da je sa potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju BiH Evropskoj uniji, Bosna i Hercegovina preuzela obavezu usaglašavanja zakonskog okvira i iz oblasti zdravstva sa propisima EU. Vijeće ministara BiH je još u 2003. donijelo Odluku o procedurama i postupku usklađivanja zakonodavstva Bosne i Hercegovine sa ACQUIS COMMUNAUTAIRE ("Službeni glasnik BiH"¹¹, broj 44/03) i otpočelo postupak dobrovoljne harmonizacije BH propisa sa EU propisima. Sa potpisivanjem navedenog Sporazuma ova harmonizacija postala je obavezujuća.

Zbog složenosti odnosa između evropskog zakonodavstva i zdravstvene politike gotovo sva poglavlja *acquisa communautairea* imaju određene uticaje na zdravstvo. Posebno su značajna poglavlje 13 o socijalnoj politici i poglavlje 23 o zaštiti potrošača i zdravstvenoj zaštiti i dr.

IV - OBRAZLOŽENJE PRAVNIH RJEŠENJA

U Poglavlju "Osnovne odredbe" uredili smo materiju ovog zakona, te odredili pojam pacijenta. Također, utvrdili smo da se na ovaj zakon imaju primjenjivati propisi o zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju, ako ovim zakonom nije drugačije uređeno (**član 1.**). **Članom 2.** Zakona određena je svrha radi koje se isti donosi, a to je da se svakom pacijentu u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacija) omogući jednaka, primjerena, kvalitetna i sigurna zdravstvena zaštita koja se zasniva na partnerskom odnosu između pacijenta i davaoca usluga. Ovaj odnos podrazumjeva odnos uzajamnog povjerenja i poštivanja, te pravima, obavezama i odgovornostima partnera u ovom odnosu. Naime, život i zdravlje su dobra povjerena licu i svako ima pravo, ali i obavezu dogovorno se služiti tim dobrima. Drugim riječima, pacijent je odgovoran za svoj život i svoje zdravlje, ali nema apsolutnu vlast samovoljno njime upravljati, već mu je obaveza zaštititi svoj život i brinuti se za svoje zdravlje. Liječnik je stručnjak kojeg pacijent slobodno bira, poziva i prihvaća (ili ga poziva porodica odnosno upućuje društvo) da pomogne spriječiti bolest ili je izliječiti. Odnos između liječnika i pacijenta se mora zasnivati na povjerenju, zajednički cilj im je djelovati jedan za drugoga u najboljem interesu, a dijalog između njih je neophodan za stvaranje tog povjerenja. To znači da se svrha ovog zakona, dostupna, jednaka, primjerena, kvalitetna i sigurna zdravstvena zaštita, može ostvariti samo na ovako postavljenom partnerskom odnosu. **Članom 3.** generalno se regulišu zabrane raznih vrsta diskriminacije, prilikom obavljanja radnji na osnovu ovog zakona. **Članom 4.** predviđeno je da su gramatički izrazi u ovom zakonu upotrebljeni u jednom rodu i podrazumjevaju uključivanje muškog i ženskog roda.

U Poglavlju "Načela" utvrđena su načela na kojima se zasniva zakon, a to su: poštivanje ličnosti pacijenta kao ljudskog biće i poštivanje njegovih moralnih i kulturnih vrijednosti, te vjerskih i filozofskih i drugih ličnih ubjeđenja; poštivanje fizičkog i mentalnog integriteta i lične sigurnosti pacijenta; poštovanja prava pacijenta na takvu zaštitu zdravlja koja se može priuštiti odgovarajućim mjerama za prevenciju bolesti i zdravstvenu zaštitu, te na mogućnost da dosegne najveći nivo zdravlja koji se može postići; poštivanje prava pacijenta na samostalnost pri odlučivanju u liječenju; poštivanje pacijentove ličnosti, privatnosti i dostojanstva tako da niko nije socijalno obilježen radi svoga zdravstvenog stanja i uzroka tog stanja, posljedica te okolnosti ili zdravstvene zaštite koja je bila radi toga poduzeta (**član 5.**)-

U Poglavlju "Prava pacijenta" taksativno su pobrojana prava koja pacijent ostvaruje saglasno ovom zakonu, a to su pravo:

- na dostupnost zdravstvene zaštite, u granicama materijalnih mogućnosti sistema zdravstvene zaštite,
- na sve vrste informacija nezavisno od stanja zdravlja, zdravstvene zaštite i načina kako je koristi, kao i na sve informacije koje su na osnovu naučnih istraživanja i tehnoloških inovacija dostupne,
- da od nadležnog zdravstvenog radnika blagovremeno dobije obavještenje koje mu je potrebno kako bi donio odluku da pristane ili ne pristane na predloženu medicinsku mjeru i pravo na učestvovanje u postupku liječenja,
- na slobodan izbor doktora medicine, odnosno doktora stomatologije, u skladu sa teritorijalnom organizacijom zdravstvene zaštite, odnosno slobodan izbor predloženih medicinskih procedura, u skladu sa zakonom, na osnovu odgovarajućih informacija o mogućim rizicima i posljedicama po zdravlje pacijenta,
- na samoodlučivanje i pristanak,
- na povjerljivost svih ličnih informacija koje je saopštio nadležnom zdravstvenom radniku, uključujući i one koje se odnose na njegovo stanje zdravlja i potencijalne dijagnostičke i terapijske procedure,
- na lično dostojanstvo i privatnost,
- na sprječavanje i olakšavanje patnji i bola,
- na poštovanje pacijentovog vremena,
- na uvid u medicinsku dokumentaciju,
- na tajnost podataka koji se odnose na stanje njegovog zdravlja,
- na samovoljno napuštanje zdravstvene ustanove,
- pacijenta nad kojim se vrši medicinsko istraživanje, naučno istraživanja, što uključuje i pravo na odbijanje ovih istraživanja ili bilo kog drugog pregleda ili medicinskog tretmana bez saglasnosti pacijenta,
- na preventivne mjere i informisanje o očuvanju zdravlja,
- na prigovor u slučaju da nije zadovoljan pruženom zdravstvenom uslugom, odnosno postupkom zdravstvenog ili drugog radnika zdravstvene ustanove ili privatne prakse,
- na naknadu štete,
- na prehranu u skladu sa svojim svjetonazorom,
- na obavljanje vjerskih obreda za vrijeme boravka u stacionarnoj zdravstvenoj ustanovi.

Ova prava pacijent ostvaruje na osnovu savremene medicinske doktrine, stručnih standarda i normi, te u skladu sa mogućnostima zdravstvenog sistema u Federaciji i uz uslov da prethodno ispunjava svoje obaveze i odgovornosti utvrđene ovim zakonom (**član 6.**)

U daljem testu ovog zakona razrađuju se pojedinačno prava pacijenta, i to kako slijedi: **Članom 7.** pacijentu se garantuje dostupna zdravstvena zaštita u skladu sa zdravstvenim stanjem i ličnim potrebama, u granicama materijalnih mogućnosti sistema zdravstvene zaštite. To podrazumjeva, da pacijent ima pravo na jednak pristup zdravstvenoj zaštiti bez diskriminacija navedenih u članu 3. ovog zakona, vrstu oboljenja ili vrijeme pristupa zdravstvenoj ustanovi. Čl. 8. i 9. reguliše se pravo pacijenta na informacije koje se odnose na zdravstvene usluge u zdravstvenoj ustanovi, njezinu organizaciju, funkcije, osoblje i različite kliničke procedure i operativne politike, nezavisno od stanja zdravlja, zdravstvene zaštite i načina kako informacije pacijent koristi, kao i na sve informacije koje su na osnovu naučnih istraživanja i tehnoloških inovacija dostupne. Informacije mogu biti saopštene pacijentu usmeno ili pismeno, na razumljivom jeziku za pacijenta i sa dužnim poštovanjem, a ako je u pitanju strani državljanin na njegovom maternjem jeziku ili uz prisustvo ovlaštenog prevodioca. Zakon dalje određuje informacije koje su pacijentu dužne saopštiti zdravstvena ustanova i zdravstveni radnici. Čl. 10, 11, 12. i 13. utvrđuje se pravo pacijenta na obavještenost, što treba razlikovati od informacija iz čl. 8. i 9. ovog člana, a što podrazumjeva i učestvovanje u postupku liječenja. Obavještenje mora biti iscrpno, tačno, obuhvatno i blagovremeno, kako bi na osnovu istog pacijent mogao aktivno učestvovati u postupku liječenja. Zakon daje jasnu formulaciju šta obuhvata ovo obavještenje, kako se ono daje pacijentu odnosno članovima porodice pacijenta, razloge zbog kojih liječnik može prešutiti podatke o zdravstvenom stanju pacijenta, ako ocijeni da bi to moglo prouzrokovati ozbiljnu štetu po zdravlje pacijenta. Nadalje, pacijentu sa invaliditetom obavještenja se daju u njemu pristupačnom obliku. Sva obavještenja data pacijentu odnosno članovima porodice pacijenta, kao i razlozima prešućivanja obavezno se upisuju u medicinsku dokumentaciju. Pacijent ima pravo odbiti prijem obavještenja o svom zdravstvenom stanju, ako je sposoban za rasuđivanje, o čemu daje izjavu koja se pohranjuje u medicinsku dokumentaciju. Izuzetno, pacijent se ne može odreći svog prava na obavještenost, ako je sposoban za rasuđivanje, te ukoliko bi njegova neobavještenost mogla ugroziti život i zdravlje drugih ljudi. **Članom 14.** reguliše se pravo pacijenta na slobodan izbor doktora medicine odnosno doktora stomatologije u skladu sa teritorijalnom organizacijom zdravstvene zaštite, te pravo na slobodan izbor predloženih medicinskih postupaka i mjera, na osnovu odgovarajućih obavijesti o mogućim rizicima i posljedicama po zdravlje pacijenta. Ovim članom reguliše se i izuzetak da doktor medicine, odnosno doktor stomatologije kojeg pacijent izabere, može pod uslovom da nije u pitanju hitna medicinska pomoć, pacijentov izbor odbiti samo u posebnim slučajevima, i to u slučaju kada bi liječenje imalo manje uspjeha ili bi bilo nemoguće, kada izbor nije u skladu sa zakonom, te u slučaju gubljenja povjerenja između doktora medicine, odnosno doktora stomatologije i pacijenta, pri čemu je obavezan obrazložiti razlog ovog odbijanja i o istom informisati i direktora zdravstvene ustanove odnosno nosioca odobrenja za privatnu praksu kod kojeg je uposlen. **Čl. 15. do 21.** reguliše se pravo na samoodlučivanje i pristanak. Pacijent ima pravo da slobodno odlučuje o svemu što se tiče njegovog zdravlja i života, osim u slučajevima kada to direktno ugrožava njegov život i zdravlje. Bez pristanka pacijenta ne smije se, u pravilu, nad njim poduzeti niti jedna medicinska mjera. Pacijent daje pristanak na određenu medicinsku mjeru izričito, usmeno ili pismeno, a izuzetno pristanak se može odnositi na više medicinskih mjera koje predstavljaju funkcionalnu cjelinu u okviru postupka liječenja. Zakon dalje reguliše pravo pacijenta da odbije predloženu medicinsku mjeru, izuzev u slučajevima kada se njome spašava ili održava njegov život ili bi nepoduzimanje iste ugrozilo život ili zdravlje drugih ljudi. Regulisan je i način provođenja hitne medicinske mjere, ako je pacijent bez svijesti ili iz drugih razloga nije u stanju saopštiti svoj pristanak, odnosno

kad zakonski zastupnik ili staratelj nije prisutan. Posebno je uređen postupak davanja pristanka maloljetnog pacijenta odnosno pacijenta koji je lišen poslovne sposobnosti. Nadalje, predviđeno je da je pristanak pacijenta obavezan za upotrebu bilo kojeg dijela pacijentovog tijela u svrhu zahvata koji nije povezan sa pružanjem zdravstvene zaštiti njemu samome. Ukoliko ne postoji ovaj pristanak, uzeti dio tijela se uništava na propisan način. Zakonom smo utvrdili i pravo pacijenta da unaprijed zabrani bilo koji postupak sa njegovim mrtvim tijelom saglasno propisima o zdravstvenoj zaštiti, odnosno na odstranjivanje bilo kojeg organa, tkiva, ćelija ili drugog biološkog materijala iz svog mrtvog tijela u svrhu liječenja drugih lica, istraživanja ili edukacije saglasno propisima o transplantaciji organa i tkiva u svrhu liječenja. **Članom 22.** regulisali smo pravo pacijenta na povjerljivost informacija, što podrazumjeva povjerljivost svih ličnih informacija koje je saopštio nadležnom zdravstvenom radniku, uključujući i one koje se odnose na njegovo stanje zdravlja i potencijalne dijagnostičke i terapijske procedure, pa i nakon pacijentove smrti. Zabranjeno je da nadležni zdravstveni radnik saopšti drugim licima lične podatke o pacijentu, izuzev u slučajevima kada je pacijent već imenovao lica koje može biti obavješteno o njegovoj hospitalizaciji, kao i zdravstvenom stanju. **Članom 23.** utvrđeno je pravo pacijenta na lično dostojanstvo i privatnost, koje podrazumjeva pravo na zaštitu pacijentovog dostojanstva, te fizičkog i psihičkog integriteta, uz poštivanje njegove ličnosti, intimnosti, svjetonazora, moralnih i vjerskih uvjerenja, kao i pravo na zaštitu pacijentove privatnosti tokom provođenja dijagnostičkih ispitivanja, posjete specijalisti i medicinsko-hirurškog liječenja u cjelini. Zdravstveni radnici trebaju tretirati pacijente s ljubaznošću poštujući njihovo lično dostojanstvo. **Članom 24.** reguliše se pravo pacijenta na sprječavanje i olakšavanje patnje i boli, što podrazumjeva da svaki pacijent ima pravo na najviši nivo olakšavanja svoje patnje i boli saglasno opšteprihvaćenim stručnim standardima i etičkim načelima, što uključuje terapiju bola i humanu palijativnu zaštitu u posljednjem stadiju bolesti. Ovo pravo ne podrazumjeva eutanaziju. **Članom 25.** utvrđeno je pravo na poštovanje pacijentovog vremena. To podrazumjeva da se pacijenta može staviti na liste čekanje samo iz razumnih razloga i na razumno vrijeme. Liste čekanja utvrđuju se za određene vrste zdravstvenih usluga koje nisu hitne, u zavisnosti od medicinskih indikacija i zdravstvenog stanja pacijenta, kao i datuma javljanja zdravstvenoj ustanovi, s tim da vrijeme čekanja ne može biti takvo da ugrozi zdravlje ili život pacijenta. Pacijent ima pravo da od davaoca zdravstvenih usluga ili nadležnog zavoda zdravstvenog osiguranja dobije prethodno pismeno obavještenje da je stavljen na listu čekanja, kao i informaciju o svojoj rednoj poziciji na toj listi. **Čl. 26. do 30.** reguliše se pravo uvida u medicinsku dokumentaciju, obaveze zdravstvene ustanove i nadležnog zdravstvenog radnika u pogledu vođenja ove dokumentacije, kao i saopštavanje podataka iz iste na zahtjev pacijenta, članova uže porodice sa kojim pacijent živi u zajedničkom domaćinstvu, izuzev o dostavljanju podataka iz medicinske dokumentacije i bez pristanka pacijenta, na zahtjev suda i dugih organa na način predviđen ovim zakonom **Čl. 31. i 32.** utvrđuje se pravo na tajnost podataka, obavezu čuvanja službene tajne o ovim podacima za sva lica kojima su ista dostupna. **Članom 33.** utvrđuje se pravo pacijenta na samovoljno napuštanje zdravstvene ustanove, te obaveze koje proističu iz ovog prava za pacijenta i zdravstvenu ustanovu. **Čl. 34. do 38.** reguliše se pravo pacijenta nad kojim se vrši medicinsko istraživanje, za koje je prethodno potreban pismeni pristanak pacijenta odnosno njegovog zakonskog zastupnika ili staratelja. Zakon reguliše obavezu nadležnog zdravstvenog radnika koji vrši medicinska istraživanja da uvijek daje prednost zaštiti života i zdravlja pacijenta u odnosu na interes društva i nauke. Zakonom se preciziraju uslovi koji se kumulativno moraju ispuniti da bi se provela medicinska istraživanja na pacijentu. Propisuje se i zabrana stvaranja ljudskih zametaka u istraživačke svrhe, te bilo kakva intervencija kojom se

pokušava stvoriti ljudsko biće genetički identično drugom ljudskom biću, mrtvom ili živom. Zakon uvodi i zabranu obavljanja medicinskih istraživanja u privatnoj praksi. Zakon dalje reguliše način provođenja zahvata usmjerenog na promjenu ljudskoga genoma koji se može poduzeti samo za preventivne, dijagnostičke ili terapijske svrhe pod uslovom da cilj promjene nije uvođenje bilo kakvih preinaka u genomu potomka pacijenta. Testovi koji ukazuju na genetske bolesti ili služe za identifikaciju pacijenta, kao nosioca gena odgovornog za bolest ili za otkrivanje genetske dispozicije ili podložnosti na bolest, mogu se obavljati samo u svrhe prevencije i liječenja ili radi naučnog istraživanja vezanog uz zdravstvene svrhe i uz odgovarajuće genetsko savjetovanje. **Članom 39.** reguliše se pravo na preventivne mjere i informacije o očuvanju zdravlja pacijenta. **Članom 40.** reguliše se pravo pacijenta na prigovor ukoliko mu je uskraćena zdravstvena zaštita ili pacijent nije zadovoljan pruženom zdravstvenom zaštitom. Ovaj član utvrđuje postupak, te određuje organe kojima pacijent može uputiti prigovor, kao i postupak po žalbi na odluku donijetu u prvom stepenu. **Članom 41.** utvrđuje se pravo na naknadu štete, koja se ne može unaprijed isključiti ili ograničiti. Čl. 42. i 43. utvrđuju se prava pacijenta na prehranu u skladu sa svjetonazorom, te pravo na obavljanje vjerskih obreda u stacionarnoj zdravstvenoj ustanovi.

U Poglavlju "**Obaveze i odgovornosti pacijenta**" utvrdili smo obaveze i odgovornosti koje pacijent mora ispuniti, u kontekstu ovog zakona, a prilikom korištenja prava iz istog, i to u odnosu na: lično zdravlje, druge korisnike zdravstvene zaštite, zdravstvene radnike i osoblje, te širu društvenu zajednicu. Čl. 45. i 46. regulisane su obaveze i odgovornost pacijenta spram svog ličnog zdravlja koja podrazumjeva odgovoran odnos prema zaštiti, očuvanju i unapređenju svog zdravlja; pridržavanju svih uputstava i propisane terapije od strane nadležnog zdravstvenog radnika, te slučajevi u kojim pacijent zahtijeva prekid liječenja, i pored upozorenja na moguće posljedice te odluke. Čl. 47. do 50. reguliše se odnos pacijenta prema drugim pacijentima, koji podrazumjeva obavezu poštovanja prava drugih pacijenata, kao i zabranu ometanja zdravstvenih radnika u slučaju pružanja zdravstvene zaštite drugom licu. Ovdje su regulisani i slučajevi zaštite ovih prava u slučaju njihovog kršenja. Čl. 51- do 55. predviđen je odnos pacijenta prema nadležnom zdravstvenom radniku koji podrazumjeva obavezu i odgovornost pacijenta da istog informiše o svojim ličnim podacima, o eventualnom otkazivanju termina za naručene preglede i medicinske postupke kojem ne može pristupiti, poštovanju kućnog reda zdravstvene ustanove, uvažavanju obaveze zdravstvenog osoblja prema drugim pacijentima, te nemogućnost da odbije predloženi oblik medicinskog tretmana koji osigurava zaštitu zdravlja lica koje mu taj tretman pružaju. Čl. 56. i 57. reguliše se odnos pacijenta prema široj društvenoj zajednici koji podrazumjeva obavezu pacijenta da informiše nadležnog zdravstvenog radnika o svim podacima koji mogu imati odraza na očuvanje zdravlja i života drugih ljudi, pa kad o tome nije direktno ni pitan. U suprotnom, može mu se otkazati zdravstvena zaštita, izuzev hitne medicinske pomoći, kao i liječenje zaraznih bolesti čije bi neliječenje moglo ugroziti život i zdravlje drugih ljudi.

U Poglavlju "**Osiguranje zaštite prava pacijenata u zdravstvenim ustanovama odnosno privatnim praksama**" utvrđuju se oblici kroz koji se štite prava pacijenata, kao što su: komisija za prigovore pacijenata, etička komisija, komisija za kvalitete i sigurnost zdravstvenih usluga. U ovom poglavlju bliže se razrađuje djelokrug rada svake komisije u kontekstu zaštite prava pacijenata. Privatne prakse ne moraju imati imenovane ove komisije, ali su u svom radu obavezne osigurati obavljanje poslova i zadataka navedenih komisija.

U Poglavlju "**Zdravstveni savjeti u jedinicama lokalne samouprave i ministarstvima zdravstva**" predviđeno je da se zaštita prava pacijenata može

ostvarivati i kroz institucije zdravstvenih savjeta koji se formiraju u svakoj jedinici lokalne samouprave, kantonalnom i Federalnom ministarstvu zdravstva. Zakon definiše djelokrug rada ovih savjeta, njihov sastav, izbor, imenovanje, način finansiranja, te međusobne odnose. Osiguranja primjene i praćenja poštivanja prava pacijenata prati i nadležna zdravstvena inspekcija, kao i institucija ombudsmena, te predlaže mjere za unapređenja stanja u ovoj oblasti, kao i otklanjanje uočenih nedostataka, u smislu svojih nadležnosti utvrđenih posebnim zakonima.

U **Poglavlju "Kaznene odredbe"** uredili smo niz prekršaja za zdravstvenu ustanovu, odgovorno lice u zdravstvenoj ustanovi, nosioca odobrenja za privatnu praksu, te zdravstvenog radnika. Također, utvrđeni su i prekršaji za pacijenta, ako ne ispunjava obaveze i odgovornosti utvrđene ovim zakonom. Simetrija odgovornosti u partnerskom odnosu: pacijent-zdravstveni radnik, podrazumijeva i odgovarajuću prekršajnu politiku kad je riječ o narušavanju obaveza i odgovornosti pacijenta prema zdravstvenim radnicima i drugim pacijentima, i to za povredu odredbi čl. 47, 48, 53, 54. i 55. ovog zakona.

Visina predviđenih kazni za prekršaje je usaglašena sa Zakonom o prekršajima u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH" broj 31/06).

U **"Prelaznim i završnim odredbama"** regulisan je rok za donošenje propisa na osnovu ovog zakona od strane federalnog ministra, kao i rok za imenovanje zdravstvenih savjeta u jedinicama lokalne samouprave, te ministarstvima zdravstva, te vrijeme stupanja na snagu ovog zakona.

V - FINANSIJSKA SREDSTVA

Za provođenje ovog zakona nisu potrebna dodatna finansijska sredstva, niti iz Federalnog, a niti iz kantonalnog budžeta.